

วารสารรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2565)

Vol 1 No.1 (January-February 2022)

P-ISSN : 2773-9139 (Print) E-ISSN : 2773-9147 (Online)

*****

วัตถุประสงค์

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน - ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม

🌸 เจ้าของ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 248 หมู่ที่ 1 ถนนศาลายา - นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทร 02-444-6000 ต่อ 1147
E-mail : journalpoliticalsciencembu@gmail.com

🌸 ที่ปรึกษา

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระเทพศากยวงศ์บัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาฉัตรชัย สุนตตชโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

🌸 บรรณาธิการบริหาร

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

🌸 หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

🌸 กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. อีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชธร ตู้ทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ประกาศ แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาจำนงค์ ผมไผ่, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ธีรดนัย กัปโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ภูษิต ปลัณรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.วุฒิพงษ์ บัวซ้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ประจวบ ประเสริฐสังข์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.เกษภา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูธรรมคุต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาณรงค์ศักดิ์ วิริยโร,ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
นางสาวณัฐฐา แจ่มอักษร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

ดร.เกษฎา ผาทอง
โทร.09-08537866, Line ID: Ketsada11
e-mail: ketsada.iadp@gmail.com
พระครูธรรมศุต
โทร.09-35549591, Line ID: 0935549591
e-mail: Suttipod555@gmail.com
นางสาวอริชา เอี่ยมวิสัย
โทร.0969703934 Line ID: ati22ticha
Email : lek22nunti@gmail.com

ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พิสูจน์อักษร

รศ.ดร.ปราณีต ม่วงนวล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา
อาจารย์ ธนะชัย สามล
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัด
ปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับแรก ประจำปีพุทธศักราช 2565 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลาย มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 5 เรื่อง เป็นบทความวิจัยทั้งหมด วารสารกำลังพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ก)
สารบัญ	(ก)

บทความวิจัย : Research Article

การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรักสามัคคีของ ชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย	1
AN APPLICATION OF THE BUDDHADHAMMA PRINCIPLE RELATED TO THE LOVE AND UNITY OF PEOPLE IN NONGYANGKAM VILLAGE, KONGNANG SUB-DISTRICT, TA BO DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE	
พระมหาเอกชัย ญาณเมธี (ศรีสันต์), บุญส่ง สิ้นธุ์นอก และ สมเดช นามเกต	
การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขต การปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	10
APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION (SARANIYADHAMMA) WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE REGION OF NA KLANG DISTRICT, NONG BUALAMPHU PROVINCE	
พระมหาปรเมศร์ จรณมโม (หอมไกล), ภาสกร ดอกจันทร์ และปดิษฐ์ คำดินนัท	
ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	20
A RELATIONSHIPS BETWEEN THE FOUR SANGAHAVATTHU WITH EFFICIENCY OF PERSONEL MANAGEMENT OF KHONKAEN PROVINCE ADMINISTRATIVE ORGANIZATION	
ตรัยณภรต์ เสาวรา, ปชาบดี แยมสุนทร และ ชาญชัย ฮวดศรี	
ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	29
SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL AUTHORITATIVE IN NA KLANG DISTRICT, NONG BUALAMPHU PROVINCE	
พระมหาประยูร เขมจาโร, ปดิษฐ์ คำดี และ พระนิทัศน์ อีร์ปญโญ	
การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	38
APPLICATION OF THE PATH OF ACCOMPLISHMENT (IDDHIPADA) WITH ADMINISTRATION OF SUBDISTRICT CHIEFS AND VILLAGE HEADMEN IN NAKLANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE	

พระมหาวันเพ็ญ สารโท (ทุมชะ), ภาสกร ดอกจันทร์ และ พระนิทัศน์ อีรปญโญ
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรัก
สามัคคีของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกongsang อำเภอท่าบ่อ
จังหวัดหนองคาย*

AN APPLICATION OF THE BUDDHADHAMMA PRINCIPLE RELATED TO
THE LOVE AND UNITY OF PEOPLE IN NONGYANGKAM VILLAGE,
KONGNANG SUB-DISTRICT, TA BO DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE

พระมหาเอกชัย ญาณเมธี (ศรีสันต์)

Phramaha Ekkachai (Srisan)

บุญส่ง สิ้นธนู

Boonsong Sinthnok

สมเดช นามเกต

Somdet Namket

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: mahaaekkachai412@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมเกี่ยวกับความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษา “ความรัก” ในพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวบ้านหนองยางคำ 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรักสามัคคีของชาวบ้านหนองยางคำ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 รูป/คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาหลักธรรมเกี่ยวกับความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาทคือ โดยเฉพาะศีล 5 ทำให้เกิดผลเชิงประจักษ์ว่าชุมชนได้ดำเนินชีวิตมีขนบธรรมเนียมประเพณี มาทำความประพฤติที่ดีงาม โดยหลักธรรมของเบญจศีล หลักธรรมในทศทั้ง 6 ในฐานะที่เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาความรักผู้อื่น ด้านเมตตา การที่ชุมชนค้นพบหลักธรรมยังความเจริญ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นพลังเข้มแข็งและมั่นคงต่อไป 2) “ความรัก” ในพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวบ้าน คือ เป็นการพัฒนาตนเองทางจิตใจสุจริตธรรม เพราะเมื่อชาวบ้านมีความรักให้กับ บุคคลอื่นย่อมทำให้จิตใจเบิกบานโดยเจตนาว่าจะไม่ละเมิดความประมาทและไม่ทำลายสุขภาพ 3) การประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักสำหรับสร้าง

---

* Received 2 December 2021; Revised 20 December 2021; Accepted 20 January 2022

ความรักสามัคคีของชาวบ้าน คือ มีความยากอยู่ในการสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจของคนในชุมชนและสำคัญที่การสร้างความเป็นธรรมไร้อคติ ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาท้องถิ่นเชิงพหุลักษณะ ธรรมชาติ และธรรมชาติของผู้คน มีการประยุกต์หลักธรรมเกิดความรักที่ประกอบด้วยปัญญา สร้างความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม เกิดสุขที่ยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: การประยุกต์, พุทธธรรม, ความรักสามัคคี

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study the principle of Dhamma related to the love in Theravada Buddhism 2) to study the love” in the dimension of Theravada Buddhism of people in Nongyangkam Village, and 3) to apply the Dhamma principle related to the love for creating the love and unity of people in Nongnakam Village. This research was the qualitative research by collected from document and 25 in-depth interviews / person, the data were analyzed by descriptive analysis according to the inductive method.

The results of research were found that 1) the study of the principles of love in Theravada Buddhism, especially the five precepts, resulted in empirical results that the community lived, had traditions and traditions to do good behavior. By the principles of Benjasin Principles in the six directions as a tool in the development of love for others in compassion, the discovery of the principles of the community, to prosperity, morality and ethics 2) “Love” in Theravada Buddhism for the villagers is the development of one's mind, honesty and morality. Because when the villagers are in love with Other people will surely delight their minds with the intention that they will not violate carelessness and not destroy their health. 3) the application of principles related to love for building love and unity among the villagers is that it is difficult to build the confidence and confidence of the people in the community and the importance of the creation of fairness without prejudice. According to the Brahma Vihara principle, which is consistent with the local, plural, natural and ordinary study of people. The principles are applied To create a love that consists of wisdom, creates love, unity, has a beautiful mind, creates lasting happiness.

Keywords: Application, Buddhadhamma Principle, the love and Unity

บทนำ

“ความรัก” เป็นคำที่ยากเกินกว่าที่เราจะให้คำนิยามได้ เพราะความรักนั้นทำให้เกิดแรงบันดาลใจและเป็นพลังให้เกิดทั้งแง่ลบและแง่บวก รักเป็นพลังที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ สัตว์ รักยังมีบทบาทสำคัญในชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมากจนมีผู้สร้าง ทัชมาฮาล สุสานหินอ่อนเป็นสถาปัตยกรรมแห่งความรักที่สวยงามที่สุดในโลก ถูกสร้างขึ้นโดย จักรพรรดิชาห์ชานซีร์ เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความรักที่พระองค์มีต่อ อรชุนันท์ พานู เพคุม ธิดาของรัฐมนตรีที่เสียชีวิตลงเมื่อคลอดบุตรคนที่ 14 ทำให้พระจักรพรรดิชาห์โคกเศร้าถึงสองทศวรรษ

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ความรักนั้นมีพลังมาก ซึ่งจะแสดงออกมาได้ทั้งทางลบและทางบวก ในทางพระพุทธศาสนานั้นความรักกับพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกระหว่างพระพุทธศาสนากับพุทธศาสนิกชน รักในพระพุทธศาสนาเป็นความรักระดับสากล (Universal love) คือรักสรรพสัตว์ ทำเพื่อสังคมส่วนรวม บุคคลสำคัญที่แสดงถึงความรักมีหลายท่าน เช่น ดิษ นัท ฮันท์ องค์ทะไล ลามะ และพระเขมธัมโม (Khemadhammo) ชาวพุทธประเทศอังกฤษ องค์กรพุทธมองเห็นความสำคัญของความรักระดับสากลและมีการเคลื่อนไหว โดยมีการประชุมพระพุทธศาสนาโลกที่นิวซีแลนด์ (Global Conference on Buddhism) ครั้งที่ 6 ที่ผ่านมา (5-7 ธันวาคม 2551) ภายใต้อาณัติ 9 หัวข้อในการประชุมแสดงถึงความรักระดับสากลอย่างชัดเจนคือ 1. ศรัทธา ความเชื่อ ความรู้ 2. ยุติสงคราม สร้างสันติ 3. สถานภาพสตรีในพระพุทธศาสนา 4. ความตาย ความเกิด ความมีชีวิต 5. ข้อคิดสิ่งแวดล้อมเศรษฐศาสตร์ 6. ความตื่นรู้ทั้งที่บ้านและที่ทำงาน 7. สมาธิ 8. พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล 9. การกำหนดอนาคต ลักษณะการประชุมของชาวพุทธโลกนี้ให้ความสำคัญกับประเด็นที่เป็นความสนใจของสังคมโลก เช่น ประเด็นสิ่งแวดล้อมสังคมโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วซึ่งก่อให้เกิดปัญหาระยะยาวแก่มวลมนุษยชาติ โดยเชิญองค์ทะไลลามะ เข้าร่วมประชุมด้วย อาจกล่าวได้ว่าหัวข้อในการประชุมอยู่ในกรอบของความรักทั้งสิ้น ดังนั้น รากฐานของการอยู่ร่วมกันของมวลมนุษยชาติย่อมขึ้นอยู่กับ ความเสมอภาค ความยุติธรรมความสงบสุขซึ่งเป็นประเด็นกว้างๆ ที่สังคมโลกกลับมาตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น มิใช่เพียงศาสนาพุทธเท่านั้นที่เห็นความสำคัญของความรักระดับสากลนี้ทุกศาสนาก็กำลังเคลื่อนไหว แต่ที่เห็นชัดเจนคือพระพุทธศาสนาโดยองค์ทะไลลามะ ไม่ว่าท่านจะเดินทางไปไหนก็มีสื่อมวลชนและผู้คนที่ให้ความสนใจเพราะท่านมักไม่กล่าวถึงปัญหาของตน แต่กลับกล่าวถึงสันติภาพโลกรวมไปถึงพระสงฆ์ชาวพุทธอื่นๆอีกหลายท่านทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ เช่น ท่านพุทธทาส พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พระไพศาล วิสาโล พระพะยอม กัลยาโณ พระธรรมจารย์ดิช นัท ฮันท์

ความรักในทางพระพุทธศาสนามีการอนุวัตรตามความเป็นไปในสังคมมนุษย์ ซึ่งเป็นความรักแบบสากล (Universal love) คือ ความเมตตา ความปรารถนาดี ความเห็นอกเห็นใจ

เป็นความรักที่หวังดี ปรารถนาดีต่อบุคคลอื่นอย่างจริงใจ มองทุกคนเป็นเพื่อน และไม่ต้องการสิ่งตอบแทน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548) ซึ่งเป็นความรักที่เสมอในสรรพสัตว์ทั้งหลาย ดังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่าวาระทั้ง 4 คือ กษัตริย์ แพศย์ พราหมณ์ ศูทร เมื่อออกบวชยอมทิ้งสกุลเดิมมาเป็นศากยบุตร (ตระกูลของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า) เปรียบเหมือนมหาสมุทรที่มีแม่น้ำสายเล็กๆ ไหลมารวมกัน เช่น คงคา ยมนา อจิรวดี สรภู มหิ ไหลลงสู่มหาสมุทรทั้งสิ้น ดังนั้นไม่ว่าวาระใดเมื่อออกบวชมารวมกันย่อมเรียกว่าสมณะเชื้อสายศากยบุตร จากคำตรัสของพระสัมมาพุทธเจ้านี้จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนามีความรักให้กับทุกคนไม่เลือกชนชั้นและมีความเสมอภาค นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสังคมอีกด้วย การนำหลักที่เกี่ยวกับความรักมาใช้ในการพัฒนาร่วมกันอย่างมีระเบียบ เกื้อกูลกันถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ไม่แบ่งแยกเอาเราดีเขาเปรียบกัน โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ ๆ ตัวก่อน เช่น ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องรับแรงและรวมพลังกันจัดการ เพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกับชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำหรือสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ชุมชนอาคาร ฯลฯ

พระวัลโปละราหุล (Walpola Rahula) ซึ่งเป็นพระภิกษุนักวิชาการและนักกิจกรรมสังคมนาวศรีลังกาได้กล่าวอ้างถึงพระพุทธศาสนาว่า “พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในอินเดียในฐานะเป็นพลังทางจิตวิญญาณที่ต่อต้านความอยุติธรรมทางสังคม ต่อต้านพิธีกรรม ประเพณี และการบงการสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ ยกเลิกระบบวรรณะ และส่งเสริมความเสมอภาคของมนุษย์ (Walpola Rahula, 1978) อันเป็นมูลเหตุของการเกื้อกูลกันในสังคมเป็นการจุดประกายความรักขึ้นในสังคมนาวศรีลังกา ณ ขณะนั้น ท่านพุทธทาสมีแนวคิดเกี่ยวกับความรักสากล (Universal Love) คือ “ศีลธรรม” ก็คือความรักสากล คือไม่เห็นแก่ตัวหรือไม่ทำอะไรเพื่อตัวกู ซึ่งเป็นสาเหตุของการแก่งแย่ง แข่งขันเบียดเบียนซึ่งกันและกันถ้าหากจะมีตัวกูก็ขอให้เป็นตัวเดียวกันทั้งโลก ทั้งจักรวาล หรือเอกภพ คือมีความรักที่เสมอกันย่อมถือว่าเป็นความรักสากล (พุทธทาส, 2540) และในปัจจุบันยังมีขบวนการชาวพุทธเพื่อสังคมในทิเบต ที่นำโดยองค์ทะไล ลามะ ผู้นำรัฐบาลพลัดถิ่นของทิเบตที่พยายามต่อสู้เพื่อเอกราชของทิเบตบนฐานของหิงสธรรม (non-violence) และ เป็น ผู้ เสน อ แนว คิ ด ร ี อ ง ค ว า ม ร ับ ผิ ด ข อ บ ร ะ ดั บ ส า ก ล (Universal responsibility) บนฐานของจิตใจที่มุ่งหวังประโยชน์สุขเพื่อผู้อื่น (altruistic mind)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในเรื่องของความรัก ความรักจึงเป็นสิ่งที่สำคัญขั้นพื้นฐานที่กักเก็บอยู่ในจิตใจตั้งแต่วัยเด็ก และสามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นความรักที่สมบูรณ์แบบได้เพราะการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ในกลุ่มสังคมเล็ก และกลุ่มสังคมใหญ่ย่อมมีการพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน การทำสิ่งหนึ่งยอมไปกระทบอีกสิ่งหนึ่งเสมอ ทำให้มนุษย์ควรตระหนักว่า การที่เราจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งส่งผลกระทบที่เป็นไปในทิศทางที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนหรือไม่ เกิดความทุกข์กับการกระทำของเราหรือไม่ เราควรมีความรักให้กันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมเกี่ยวกับความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษา “ความรัก” ในพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรักสามัคคีของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรักสามัคคีของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 25 รูป/คน ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 2) ชุมชนทั่วไป/หนุ่ม,สาว จำนวน 5 คน 3) นักวิชาการ/คุณครู จำนวน 5 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 5) อสม. จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การจดบันทึก โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยการตีความ การแปลความ และการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี ตามหลักการของอุปนัยวิธี โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. หลักธรรมเกี่ยวกับความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การศึกษาค้นหาหลักธรรมเกี่ยวกับความรักในพุทธศาสนาเถรวาทของคนในชุมชนบ้านหนองยาง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นความโดดเด่นที่มีเส้นทางแห่งประวัติศาสตร์หลายร้อยปีของความเป็นมาของความเจริญรุ่งเรืองในทางพุทธศาสนา การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรักสามัคคี โดยเฉพาะการได้มีคนเข้ามาตั้งถิ่นฐานเกิดความรักในพระพุทธศาสนาโดยใช้หลัก ศีล 5 ปฏิบัติอย่างจริงจังและจริงใจ ย่อมทำให้เกิดผลเชิงประจักษ์ว่าชุมชนได้ดำเนินชีวิตมีขนบธรรมเนียม ประเพณี มาทำความประพฤติที่ดีงาม โดยหลักธรรมของเบญจศีล คือ

1. เว้นจากปาณาติบาต คือ การเว้นจากการฆ่า การสังหาร ไม่ประทุษร้าย
2. เว้นจากอทินนาทาน คือ ละเว้นจากการลักขโมย เปียดบังแย่งชิง ในการประทุษร้าย

3. เว้นจากกาเมสุมิฉาจาร คือ ละเว้นการประพฤติดิในกาม
4. เว้นมุสาวาท คือ ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขา
5. เว้นจากสุราเมรัย คือ ไม่เสพเครื่องดื่มของมึนเมา สิ่งเสพติด

นอกเหนือจาก หลักธรรม เบญจศีลหล่อหลอมความรักแล้วยังมีหลักธรรมในทิศทั้ง 6 ในฐานะที่เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาความรักผู้อื่น ด้านเมตตาแต่ถึงอย่างไรก็ดีการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่ชุมชนค้นพบหลักธรรม ยังความเจริญ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นพลังเข้มแข็งและมั่นคงต่อไป

2. “ความรัก” ในพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวบ้านหนองย่างคำ ตำบลกอนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย

ความรักของชาวบ้านหนองย่าง ตำบลกอนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย เป็นการพัฒนาตนเองทางจิตใจสุจริตธรรม เพราะเมื่อชาวบ้านมีความรักให้กับ บุคคลอื่นยอมทำให้จิตใจเบิกบานโดยเจตนาว่าจะไม่ละเมิดความประมาทและไม่ทำลายสุขภาพตนเอง นอกจากพัฒนาทางร่างกายแล้วยังต้องพัฒนาทางจิตควบคู่กันไป กามสังวร เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ ควรละเมิดไม่แย่งชิงคุ้มครองของคนอื่น การยึดเอาหลักธรรมสังจะ โดยการเจตนาไม่โกหก หลอกลวงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อครอบครัวและสังคม การยึดหลักธรรมมีสติ โดยระลึก ในเจตนา ไม่ดื่มสุราเมรัยเครื่องดองของเมา และสิ่งเสพติด แนวทางการปฏิบัติมาดังกล่าวเป็นเพียงกระพี้ธรรม ต้องสร้างความเป็น เปลือก กระพี้ สู่ความเป็นแก่นสารแก่ชุมชน คือการสร้างความรักที่นำไปสู่การเกิด คุณงามความดี มีความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม เกิดสุขยั่งยืนตามหลักพุทธธรรมที่เชื่อโดยปัญญาอย่างแท้จริง

3. การประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรักสามัคคีของชาวบ้านหนองย่างคำ ตำบลกอนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย

การศึกษาเพื่อประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรักสามัคคีของชาวบ้านหนองย่างคำ ตำบลกอนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย พบว่ามีความยากอยู่ที่การสร้างเชื่อมั่นและมั่นใจของคนในชุมชนและสำคัญที่การสร้างความเป็นธรรมไว้ อคติ ตามหลักธรรมพรหมวิหาร มีเมตตาอัปมัญญา ความรักที่มีความปรารถนาดีคิดเกื้อกูล แก่สัตว์ทั้งหลาย จิตใจนุ่มนวลอ่อนโยนปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ชุมชนต้องพึ่งผู้นำทางพุทธศาสนาเป็นหลักเพราะ เชื่อบุญ กรรม เป็นหลักเดิมในจิตใจคน การประยุกต์หลักธรรมพรหมวิหารธรรม ในพรหมวิหาร 4 คือ

เมตตาความรักหมายช่วยเหลือ

กรุณา คือ คิดช่วยให้พ้นทุกข์

มุทิตา คือ ยินดีในเมื่อผู้อื่นมีความสุข

อุเบกขา คือ วางใจเป็นกลางโดยใช้ปัญหาพิจารณา

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาท้องถิ่นเชิงพหุลักษณะ ธรรมชาติ และธรรมชาติของผู้คน มีการประยุกต์หลักธรรม เกิดความรักที่ประกอบด้วยปัญญา สร้างความรัก สามัคคี มีจิตใจงาม เกิดสุขที่ยั่งยืนสืบไป

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรัก ความสามัคคีของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีข้อค้นพบที่สำคัญ จึงนำมาอภิปราย สำหรับหลักธรรมที่เกี่ยวกับความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีอยู่ 3 ระดับ คือ (1) หลักธรรมที่ใช้กับความรักตนเอง เป็นหลักธรรมที่ใช้กับบุคคลและเหมาะกับการงานต่างๆ ไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคคลนั้นๆ พร้อมทั้งยังความเจริญมาให้ในปัจจุบัน ได้แก่ ศีล 5 เบญจธรรม (2) หลักธรรมที่ใช้กับความรักผู้อื่น เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ เช่น มารดาบิดากับบุตรธิดา สามัคคีภรรยาคู่รัก เพื่อนกับเพื่อน ครูอาจารย์กับศิษย์ได้แก่ ทิศ 6 (3) หลักธรรมที่ใช้กับความรักแบบเมตตา สามารถพัฒนาเมตตาให้เป็นเมตตาอัปมัญญา เป็นหลักธรรมที่เป็นอัปมัญญา 4 คือธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐและปฏิบัติต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยชอบไม่มีขอบเขต ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แนวคิดพื้นฐานของความรัก ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2549) จัดว่าเป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ แต่มนุษย์สามารถรับรู้ ถึงความรักได้ด้วยโดยออกมาในรูปของความคิด ความพอใจ ความซาบซึ้งใจ ฯลฯ ความหมาย ของความรักได้จากคำเหล่านี้คือ 1. เสน่หา (สินะ) เป็นความรักที่เกิดจากตัณหา เป็นการสนองความต้องการของตนเอง และแยกได้เป็นทวิภูติเสนหา คือความรักที่เกิดจากการเห็นผิด 2. เปมะ หมายถึง เป็นความรักแบบอกุศลที่เป็นความรักที่เป็นกลางๆ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เคหะสิตเปมะ” เป็นความรักที่เป็นความพอใจเกี่ยวเนื่องกัน เช่น พี่รักน้อง 3. เมตตา เป็นความปรารถนาดี อนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ความไม่ปองร้ายกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอำนาจ เขมปญโญ (ยอดทอง) (2546) 4. เมตตาอัปมัญญา เป็นความรักที่ไม่มีขอบเขต และไม่มีประมาณ ไม่จำกัด มีจิตแผ่ไปทั้งมนุษย์และสัตว์ ความสำคัญของความรักมีทั้งในแง่ความกตัญญูตเวทีความเป็นกัลยาณมิตร การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรักในทางพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

(1) ความรักตนเอง เป็นความรัก แบบสินะ ที่เจือด้วยตัณหา อันประกอบไปด้วยคุณ คือเป็นความสุขขั้นต่ำของมนุษย์ (อัสสาทะ) เป็นความสุขสบายทางร่างกาย (สุขเวทนา) เป็นความสุขใจ ชื่นฉ่ำใจ สบายใจ (โสมนัส เวทนา) ส่วนโทษคือเป็นความสุขที่เจือด้วยความทุกข์ และก่อให้เกิดอคติได้

(2) ความรักผู้อื่น จัดเป็นความรักแบบเปมะ เกิดจากเหตุปัจจัย 2 ประการ คือ ด้วยการอยู่ร่วมกันในชาติปางก่อน และด้วยการเกื้อกูลกันในชาติปัจจุบัน สามารถแบ่งได้เป็น 3

อย่างคือ 1. ความรักระหว่างพ่อแม่ และลูก 2. ความรักระหว่างสามีภรรยา 3. ความรักระหว่างเพื่อน

(3) ความรักแบบเมตตา เป็นความรักที่อยากให้ผู้อื่นมีความสุข และสามารถพัฒนาความรักแบบเมตตาให้เป็นเป็นความรักแบบเมตตาอภิปมัญญา คือความรักที่แผ่ไปสู่มนุษย์และสัตว์ทั้งหมายด้วยความสม่ำเสมอ โดยไม่มีประมาณ ไม่จำกัดขอบเขต หลักศีล 5 ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง ศีลเป็นสิ่งที่แสดงถึงความรักในตนเอง ศีล 5 เป็นศีลขั้นพื้นฐานที่นำมาใช้ในสังคม ถือเป็นการพัฒนาทั้งกาย วาจา และใจ จะเห็นได้ว่าผู้ประพฤติในศีล 5 เป็นสังคมของกัลยาณชน โดยมีเมตตา สัมมาชีพ กามสังวร สัจจะ และสติ เป็นการพัฒนาตนเอง การนำหลัก “ทศ 6” ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง เป็นหลักธรรมที่ไขพัฒนาตนเองโดยไขหลัก “เมตตา” โดยแบ่งเป็นการบำรุง และ อนุเคราะห์กันและกันระหว่างความรักระหว่างพ่อแม่และลูก สามีกับภรรยาและบุตร ระหว่าง เพื่อนกับเพื่อน ครูบาอาจารย์กับลูกศิษย์ ศาสนิกชนกับพระสงฆ์หรือสมณพราหมณ์ บ่าวไพร่กับ เจ้านาย ทุกคนควรระลึกเสมอว่าทุกคนที่เกิดมาในโลกต่างก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน เราควรวาง ทาที่ให้เหมาะกับบุคคลต่างๆ เป็นการให้ความรักและวางตนอย่างมีศีลธรรม และจริยธรรมอันดี ตามทศทั้ง 6 การไขหลัก “เมตตา” ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง พัฒนาจาก “เมตตา เป็นเมตตาอภิปมัญญา” ได้ โดยไขพรหมวิหาร 4 พัฒนาเพราะ เป็นหลักธรรมที่เป็นความรักที่แท้จริงเป็นความรักอันยิ่งใหญ่ แผ่ไปไม่มีประมาณ ไม่มีขอบเขต ไม่จำกัด ไม่เลือกเพศ วัย เชื้อชาติโดยสม่ำเสมอ เป็นความปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุขแก่สรรพสัตว์ (พระมหาสมจินต์ วันจันทร์, 2548)

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากงานวิจัยนี้อยู่ในวงจำกัดโดยเป็นการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรักสามัคคีของชาวบ้านหนองคาย ตำบลกอนนาง อำเภอนาทอง จังหวัดหนองคาย” ผู้ทำงานวิจัยมองว่ามีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจในการนำมาศึกษาวิจัย เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น จึงขอเสนอแนะเป็นประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนโดยการนำหลักธรรมเกี่ยวกับความรักมาใช้ในการบริหารบ้านเมืองเพื่อประโยชน์สุขแก่ราษฎร

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ควรนำหลักธรรมเกี่ยวกับความรักไปใช้กับบุคคลโดยปฏิบัติอย่างจริงจัง และสามารถปรับใช้ได้ทุกสถานการณ์ในชีวิตจริงเพื่อความสุขของตนเองอย่างแท้จริง

2.2 ควรนำหลักธรรมไปใช้กับสังคมโดยเน้นความรักที่มีต่อกันในสังคมอย่าง แท้จริง จึงจะสามารถแก้ปัญหาในสังคมได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาวิเคราะห์ความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับขบวนการชาวพุทธยุคใหม่

3.2 ศึกษาวิเคราะห์ความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับความรักของชาวพุทธประเทศไทยที่มีต่อความรักกับชาวต่างชาติต่างศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาสมจินต์ วันจันทร์. (2548). ฉันเข้าใจสรรพสิ่งเพราะฉันรัก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กัลปพฤกษ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). วิวาท์แท้ต้องแผ่ขยายความสุข. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด
- _____. (2549). ครองรัก ครองเรือน ครองธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภา จำกัด.
- พระมหาอำนาจ เขมปญโญ (ยอดทอง). (2546). การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาเถรวาทและงานเขียนซิมโพเซียม (Symposium) ของเพลโต. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาส. (2540). พุทธจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์พระนคร.
- Walpola Rahula. (1978). Zen and Taming of the Bull to words the Definition of Buddhism thought. London : Gordon Fraser.

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู*

APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION
(SARANIYADHAMMA) WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL
ADMINISTRATIVE MONKS IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE
REGION OF NA KLANG DISTRICT, NONG BUALAMPHU PROVINCE

พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม (หอมไกล)

Phramaha Paramet Caranadhammo (Homkai)

ภาสกร ดอกจันทร์

Pasakorn Dokchan

ปดิษฐ์ คำดินนธ์

Padit Kumdee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Email: amanichai_2535@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของพระสงฆ์ ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ดำเนินการวิจัยแบบผสม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 196 รูป และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) การทดสอบสมมติฐานมีทั้งแตกต่างกันและไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการ

---

* Received 13 December 2021; Revised 20 January 2022; Accepted 1 February 2022

พัฒนา คือ พระสังฆาธิการควรส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณรได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงาน เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักสาราณียธรรม, การบริหาร, การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of the research were 1) to study application of six states of conciliation (Saraniya-dhamma) with administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang District, NongbuaLamphu Province, 2) to compare behavior of monks, classified by personal factors, on administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang District, NongbuaLamphu Province, 3) to study problems, obstacles and recommendations on administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang District, NongbuaLamphu Province, and 4) to study recommendations on administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang District, NongbuaLamphu Province. This study was a mixed method research. Data were collected using 196 questionnaires and in-depth interviews with 5 key informants.

The research results were as follows. 1) The application of six states of conciliation (Saraniya-dhamma) with administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, was found to be overall at a high level. 2) Hypothesis testing is both different and not different. 3) The ecclesiastical administrative monks should support and promote monks and novices to have an opportunity to develop knowledge and competency on working, this will be a mechanism to drive Buddhism.

Keywords: Application, Saraniyadhamma, Administrative, Administrative Monks

บทนำ

การบริหารงานคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะถ้ามีระบบบริหารที่ดี พระพุทธศาสนาก็จะมีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หรือมีแนวคิดที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับ การแบ่งงาน มอบอำนาจ กระจายงาน ให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพราะการบริหาร คณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้น ต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหาร คณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลัก ในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นด้านการ ปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณ สงเคราะห์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม มติ ข้อบังคับหรือ ระเบียบมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช (กรมการศาสนา, 2540)

งานการปกครองคณะสงฆ์ เป็นองค์กรหนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาคณะสงฆ์ให้มีความ เจริญรุ่งเรือง ในปัจจุบันมีหน่วยงานที่เรียกว่า “องค์กร” อยู่มาก ทั้งในภาครัฐและเอกชนแม้ การปกครองคณะสงฆ์ ก็มีผู้นิยมใช้คำว่า “องค์กร” เช่นเดียวกัน ทั้งที่บทบาทผู้ว่าด้วยการ คณะสงฆ์ไม่ปรากฏคำนี้อยู่เลย แต่เมื่อว่าโดยลักษณะการปกครองหรือการดำเนินงานกิจการคณะ สงฆ์แล้ว ย่อมจัดเป็นองค์กรได้ เพราะการปกครองคณะสงฆ์นั้นโดยรูปแบบมี สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทุกคณะ และมี หน่วยบัญชาการคณะสงฆ์ หรือศูนย์รวมอำนาจการปกครองคณะสงฆ์คือ มหาเถรสมาคม เป็น สถาบันปกครองคณะสงฆ์สูงสุด จากนั้นมีหน่วยงานย่อยลดหลั่นกันตามสายงาน ทั้งใน ส่วนกลางส่วนภูมิภาค ทุกหน่วยงานมีความสัมพันธ์กัน และโยงเข้าสู่ผู้บัญชาการคณะสงฆ์ คือ องค์สกลมหาสังฆปริณายกทั้งสิ้น จึงขอเรียกว่า “องค์กรปกครองคณะสงฆ์”

พระสังฆาธิการนั้น มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จ ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้อง อาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระ สังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรง ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540)

วัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนและสังคมมาตั้งแต่ต้น ไม่ว่าจะเป็นแหล่ง ให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและ บริक्षा สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งการทำกิจกรรม อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยถอยลงตามสภาพทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่าง ที่วัดเคยมีบทบาท ออกไป เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล เป็นต้นประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชน ที่รับเอา

อารยธรรมทางตะวันตกเข้ามามากขึ้น ตลอดจนความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัด (พระสงฆ์) กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดความร่วมมือในการทำนุบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ทำให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมน้อยลงไป มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมลงอีกทั้งยังมีวัดหลายแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ มีการก่อสร้างที่ใหญ่โตสวยงาม ใช้งบประมาณจำนวนมากจนเกินความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชน เศรษฐกิจและการใช้งาน เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของวัด มุ่งหารายได้เข้าวัดมากเกินไป ตลอดจนพระสงฆ์ก็ไม่สนใจที่จะศึกษาเล่าเรียนหลักธรรม แล้วนำไปเผยแผ่แก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤติศรัทธาในหมู่ประชาชนต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น ผู้วิจัยได้มองเห็นหลักธรรมอยู่หลายประการที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้แก่หมู่คณะได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสาราณียธรรม 6 เป็นธรรมที่ระลึกถึงกัน อันจะนำมาซึ่งความสุขความสันติความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายทั้งปวง เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูเพื่อให้ได้แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริการและการปกครองคณะสงฆ์อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทั้งใจเขตพื้นที่การวิจัยและเขตอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในการเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 384 รูป

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในการเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 196 รูป (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับหน่วยการวัดที่มีใช้ประชากรในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น

6. หากพบว่า แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักทางวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้น นำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยามและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. การหาความแม่นยำตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาของคำถามใน

แต่ละข้อว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้างหรือไม่ และนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินการต่อไป

3. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบก่อนเก็บข้อมูลจริง (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์คอนบาคอัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficients) ผลการทดสอบพบว่าแบบสอบถามด้านความคาดหวัง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.879 แบบสอบถามด้านความพึงพอใจ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.820 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1.1 ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

1.2 ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้ อธิบายการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

1.3 การทดสอบสถิติทดสอบสมมติฐานความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระ

สังฆาธิการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเมตตาวจีกรรม ด้านทิวฐิสามัญญตา ด้านเมตตานิกรมม ด้านเมตตาทายกรรม ด้านสาธารณโกคิ ด้านสีลสามัญญตา ตามลำดับ

2) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

3) พระสังฆาธิการควรส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณรได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงาน เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดการบริหารงานที่รวดเร็วและพัฒนาให้ก้าวไกลตลอดถึงการจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้อย่างทั่วถึงเพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนศาสนธรรมผ่านมิติทางศาสนา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง“การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเปรียบเทียบพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเมตตาวิจิตรกรรม ด้านทวิญญูสามัญญตา ด้านเมตตาโมกขกรรม ด้านเมตตาภายกรรม ด้านสาธารณโภคิ ด้านศีลสามัญญตา ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูนนทวิโรจน์ วิโรจน์โม (พระครูนนทวิโรจน์ (มีนุสสรณ์, 2553) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จันนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ได้บริหารงานตามหลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม 6 อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ กล่าววจาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการ และต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส บริการด้วยความเต็มใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์ (2554) ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า บุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ ควรสร้างจิตสำนึกโดยให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ส่งเสริมให้มีการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หากมีข้อผิดพลาดในการทำงาน ควรแนะนำผู้กระทำผิดให้ปรับปรุงในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดถึงการสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันที่ดีว่าเป็นผลงานของทุกคน ส่งเสริมการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยอยู่เสมอ และรับฟังการแสดงความคิดเห็นของทุกคน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 พระสังฆาธิการควรส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณรได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงาน เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดการบริหารงานที่รวดเร็วและพัฒนาให้ก้าวไกล

1.2 ควรนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และบูรณาการใช้อย่างจริงจัง เพื่อจะได้ทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองกันความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันในพุทธบริษัททั้ง 4

1.3 ควรมีมาตรการส่งเสริมการปฏิบัติงานเชิงรุกให้กับพระสงฆ์และสามเณรได้มีโอกาสศึกษาในระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิม เพื่อนำองค์ความรู้มาใช้ในการพัฒนาองค์กรสงฆ์และเทศนาอบรมประชาชนให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรนำผลการศึกษานี้ไปปรับปรุงข้อมูลในการวางแผนการการบริหารงานของพระสังฆาธิการตามหลักสาราณียธรรมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงตามลักษณะงาน

2.2 พระสังฆาธิการควรจัดให้มีการฝึกอบรมพระสงฆ์และสามเณรรวมถึงพระสังฆาธิการเอง เช่น ศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถมีวิสัยทัศน์ และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่ดี

2.3 ควรนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 หลักอภิธานียธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ควบคู่ไปกับการบริหารงานของพระสังฆาธิการ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาบูรณาการร่วมกับหลักธรรมที่หลากหลาย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างโดยรวม เช่น ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาผลสัมฤทธิ์หลังจากการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในอำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.3 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

3.4 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาทัศนคติของพระสังฆาธิการ เกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2540). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระครูนนทวิวัฒน์ (มีนุสสรณ์). (2553). การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 :ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์. (2554). การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังกัด 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงาน
บุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น*

A RELATIONSHIPS BETWEEN THE FOUR SANGHAVATTHU WITH
EFFICIENCY OF PERSONEL MANAGEMENT OF KHONKAEN PROVINCE
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ตรัยณภรท์ เสาวรา

Thainapat Sawara

ปชาบดี แยมสุนทร

Phatcharee Chamnansil

ชาญชัย ฮวดศรี

Chancha Huadsri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: thainapatsawara@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักสังกัด 4 ของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังกัด 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักสังกัด 4 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่าง 231 ฉบับ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติตามหลักสังกัด 4 ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักสังกัด 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.82$) 4) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังกัด 4 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรนำหลักสังกัด 4 มาใช้ในการบริหารงาน

---

* Received 10 November 2021; Revised 18 December 2021; Accepted 5 January 2022

และการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับการนำ หลักนิติธรรม จริยธรรมมากำหนดใช้เป็น กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ถูกต้อง ชัดเจนและเป็นธรรม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน
คำสำคัญ: หลักสังคหวัตถุ 4, ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล, องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

Abstract

The objective of this research aims : 1) to study a behave according to the four Sangahavatthu of executive 2) to study the efficiency of personel management 3) to study the relationship between four Sangahavatthu and effective personnel management 4) to study the development of effective personnel management by four Sangahavatthu, a quantitative research. Data were collected using a questionnaire with a sample of 231. The statistics used were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The results showed that 1) A behave according to the four Sangahavatthu of executive, overall high level, Considering the high level in all aspects. 2) Effective Personnel Management, overall high level, Considering the high level in all aspects. 3) The analysis of the relationship between behave according to the four Sangahavatthu and effective personnel management, overall the are correlation coefficient is very high ($r = 0.82$). Then according to the hypothesis. 4) The development of effective personnel management according four Sangahavatthu of the Khon Kaen Province administrative organization. Policymakers should encourage personel to bring four Sangahavatthu objects used in the management and operation system. Coupled with the Legal State, the ethical mount is a rules, regulations valid clear and fair for to be accepted of the people.

Keywords: Four Sangahavatthu, Efficiency of Personel Management, Khon Kaen Province Administrative Organization.

บทนำ

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ถือเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของประเทศไทยมีการกิจกรรมครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่และหลากหลาย ทั้งได้กำหนดอำนาจในการออกคำสั่งต่างๆ ด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การออกคำสั่งเกี่ยวกับการบรรจุแต่งตั้ง การย้าย การโอน การรับโอน การเลื่อนระดับ การเลื่อนขั้นเงินเดือน การสอบสวน การลงโทษทางวินัย การให้ออกจากราชการการ อุทธรณ์ และการร้องทุกข์ หรือการอื่นใดที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล หลักการนี้จะเป็นเรื่องที่ประสงค์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโอกาสในการคัดเลือกบุคลากรของตนก็ตาม แต่ในทางกลับกันก็ได้ส่งผลกระทบหลายประการต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเนื่องจากในการปฏิบัติงานมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อกระตุ้นให้แต่ละบุคคลใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายขององค์กร

การบริหารงานบุคลากร เป็นเรื่องของการการจัดสรรทรัพยากรบุคคล การพัฒนาบุคลากร การบำรุงรักษาบุคลากรและการให้บุคลากรพ้นจากงาน กระบวนการพัฒนาความรู้และสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์การ ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์การ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและยุ่งยาก ทั้งนี้เพราะตามหลักทั่วไป แม้ว่าจะมีงบประมาณอย่างเพียงพอ มีการจัดองค์การ และการบริหารงานที่ดีมีอุปกรณ์และวัสดุพร้อม ถ้าผู้ปฏิบัติงานไม่ดี ไม่มีความรู้ความสามารถ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต และไม่ประพฤติอยู่ในระเบียบวินัยอันดีแล้วก็เป็นที่ยากที่การบริหารงานจะบรรลุผลตามความมุ่งหมาย การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นการได้มาซึ่งการพัฒนา การบำรุงดูแลรักษาบุคลากร ในตำแหน่งต่างๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีการเรียกร้องผลประโยชน์ในการแต่งตั้งบรรจุ พิจารณาความดีความชอบ การโยกย้าย บางหน่วยงานมีบุคลากรมากเกินไปจนความจำเป็น บางแห่งมีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน บุคลากรมีความรู้ความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการพิจารณาความดีความชอบ โดยไม่คำนึงถึงหลักความสามารถของบุคลากร ทำให้บุคลากรขาดขวัญกำลังใจการปฏิบัติงานตามหน้าที่ การบริหารงานบุคคลท้องถิ่นในปัจจุบันมีปัญหาในการบริหารงานเนื่องจากอำนาจในการบริหารงานบุคคล อยู่ที่ผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งมาจากการเมือง เข้ามาครอบงำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติราชการประจำ มีอำนาจในการให้คุณให้โทษถ้าใช้ในทางถูกต้องก็ดี แต่ข้อเท็จจริงผู้บริหารท้องถิ่นใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง ขาดระบบคุณธรรม ไม่มีการถ่วงดุลในการใช้อำนาจการ

บริหารงานบุคคล องค์การท้องถิ่นเกิดการทุจริตประพจน์มิชอบ ในการบริหารงานบุคคล การบรรจุ แต่งตั้ง โอน ย้าย เลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนระดับ การลงโทษทางวินัยเป็นของ ผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งมาจากการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัญหาของข้าราชการประจำ เพราะการใช้ อำนาจที่ผ่านมาผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้ใช้อำนาจแต่เพียงผู้เดียว ไม่มีระบบถ่วงดุลและขาด ระบบคุณธรรม ในการใช้อำนาจดังกล่าว (ประหยัด หงส์ทองคำ, 2548)

ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนได้หลายประการที่จะช่วย เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ๔ คือ ทาน ปิยวาจา อุตถ จริยา และสมานัตตตา ซึ่งเป็นหลักธรรมจะทำให้คนเราอยู่กันด้วยความรัก อยู่กันด้วยความ ปรารถนาดีและผูกพันใจต่อกันไว้ได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543) เพราะการ บริหารงานบุคคลนั้นมีส่วนสำคัญในการผลักดันองค์กรให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็น ระบบ เนื่องจากการบริหารงานบุคคลเป็นงานที่จะต้องแทรกอยู่ในทุกกิจกรรมขององค์กร และเป็นหลักประกันว่าทุกกิจกรรมขององค์กรจะสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆ ขององค์กรเกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า ทุกองค์กรที่ประสบผลสำเร็จจะต้องสามารถทำให้ทุกคนในองค์กรมุ่งมั่นทำงานได้อย่างเต็มที่ และสามารถปรับเปลี่ยนองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมได้อย่างราบรื่นโดยจำเป็นต้อง อาศัยหลักกระบวนการบริหารงานบุคคลขององค์กรนั้น

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ ๔ กับ ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ซึ่งการนำ หลักสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการใช้ในการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ขอนแก่น โดยอาศัยความสามารถและคุณธรรม (เกษญา ผาทอง, 2549) ให้มีสอดคล้องกับ หลักการบริหารงานบุคคลที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดไว้หรือไม่ ข้อมูลที่ได้จาก การศึกษาสามารถเสนอผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องได้กำหนดเป็นนโยบายในการบริหารงาน บุคคล รวมถึงการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงาน บุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วน จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ขอนแก่น

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามจากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับหน่วยการวัดที่มีประชากรในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น

5. หากพบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

6.1 ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

6.2 ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

6.3 การวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วย การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

6.4 การวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วย ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

6.5 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) หรือค่า r เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรที่สนใจ และการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ด้วยการ วิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการสรุปผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านทาน ($\bar{X} = 4.14$) ด้านปิยวาจา ($\bar{X} = 4.11$) ด้านสมานัตตตา ($\bar{X} = 4.08$) และด้านอิตถจริยา ($\bar{X} = 4.05$) ตามลำดับ

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการให้รางวัลและด้านการธำรงรักษาและป้องกัน ($\bar{X} = 4.07$) ด้านการพัฒนา ($\bar{X} = 4.02$) ด้านการจัดหา ($\bar{X} = 3.87$)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ขอนแก่น ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยรวมอยู่ในระดับสูงและระดับสูงมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ 4

พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาได้จัดให้มีการบรรจุบุคคลตรงตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษามา อีกทั้งมีการสื่อสารตวาราจาที่ไพเราะอ่อนหวานชวนฟัง มีการใช้คำพูดที่นุ่มนวลสละสลวย ในเวลาที่ชี้แจงนโยบายในเรื่องต่าง ๆ แก่บุคลากรด้วยความจริงใจ ทำตนเสมอต้นเสมอปลายกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน รวมถึงปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ในการรักษาระเบียบวินัยให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับ **ปณณร เอียรชัยพลฤกษ์ (2542)** ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์การ : กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์การของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับคะแนนการเห็นด้วยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านสมานัตตตา ด้านทาน และด้านอรรถจริยาอยู่ในระดับมากทั้งหมด ตามลำดับผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านหลักสังคหวัตถุ 4 ของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพมหานครกับความผูกพันต่อองค์การ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีค่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง 2 ด้าน คือ ด้านปิยวาจา และสมานัตตตา และ อยู่ในระดับปานกลาง คือด้านทาน และอรรถจริยา

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล

พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีการจ่ายค่าตอบแทนด้วยผลประโยชน์ต่างๆ สมเหตุสมผล และเพียงพอในระดับความสามารถ สร้างความสมดุลของทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้คงอยู่กับองค์การอย่างต่อเนื่องทั้งในระยะยาว เพื่อให้พนักงานส่วนท้องถิ่นได้รับความเป็นธรรมจากองค์การ มีโอกาสก้าวหน้า สามารถพัฒนาสถานภาพการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น อีกทั้งมีกระบวนการ

เพิ่มศักยภาพและผลการปฏิบัติงานของพนักงานท้องถิ่น โดยใช้วิธีการฝึกอบรมและพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับโครงสร้างองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับ **สุนทรรัตน์ เกษสุวรรณ (2550)** ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้าง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ทันท่วงเวลาในสถานการณ์ที่บีบบังคับและผลการทำงานขององค์การมีประสิทธิภาพสูง อยู่ในระดับสูง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจพจน์ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง 2 ด้าน คือ ด้านทาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r=0.74$) ด้านปิยวาจา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r=0.73$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก 2 ด้าน คือ ด้านอัตถจริยา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r=0.82$) และด้านสมานัตตตา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r=0.81$)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นใช้หลักสัจพจน์ 4 ในการบริหารงานและพัฒนาองค์กรให้เป็นระบบ

1.2 เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นควรที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือหลักคุณธรรมจริยธรรม มาใช้ในการบริหารงาน

1.3 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นควรที่จะมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ควบคู่กับการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรให้ความสำคัญ กับการใช้หลักนิติธรรมในการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับที่ถูกต้องเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.2 ควรออกกฎ ระเบียบที่ชัดเจนมาใช้ในการบริหารงานและส่งเสริมให้บุคลากร และประชาชน เคารพต่อกฎระเบียบนั้น เพื่อสร้างความเป็นธรรมในการให้บริการแก่ประชาชน

2.3 ต้องการให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นใช้ความเที่ยงธรรม ใช้ความยุติธรรม ในการบริหารงานมากขึ้น และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงาน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มประชากรจากบุคคลากรจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ไปเป็นประชาชนในจังหวัดขอนแก่น เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นให้กว้างมากยิ่งขึ้น จะได้เห็นถึงความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ 4 ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางและให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้หลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล เช่น กุศลกรรมบถ 10 สาราณียธรรม พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เจ้ามีหลักในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

3.3 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

3.4 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารงานและปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- เกษฎา ผาทอง. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาประชาธิปไตยและกระบวนการประชาธิปไตย ภายใต้กระบวนการทัศน์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. วารสารธรรมทรรศน์. 16(2), 268-269.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. (2548). เอกสารการสอน ชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิ่นฉัตร เทียนชัยพลกษ. (2552). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร : กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนทรรัตน์ เภาสุวรรณ. (2550). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอ
นากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู*

SAPPURISADHAMMA-BASED LEADERSHIP OF ECCLESIASTICAL
AUTHORITATIVE IN NA KLANG DISTRICT, NONG BUALAMPHU
PROVINCE

พระมหาประยูร เขมจาโร

Phramaha Prayoon Kemmajaro

ปดิษฐ์ คำดี

Padit Khamdee

พระนิทัศน์ ธีรปญโญ

Phra Nithus Thirapanyo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Email: mahaprayoon.2266@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ดำเนินการวิจัยแบบผสม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 150 รูป และการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการทดสอบสมมติฐานทุกด้านไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน 3) แนวทางการพัฒนา คือ ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ พระสังฆาธิการควรเอาพระศาสนารอดโดยเฉพาะยุคปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ มีการแทรกแซงผ่านต่างศาสนาเป็นผู้กำหนดทิศทางที่ควรจะเป็นให้ศาสนาพุทธ ถ้าเรานำหลักการปฏิบัติตนตามหลักสัปปริสธรรมมาใช้ในการคณะสงฆ์ให้มากๆ จะทำให้วัดและศาสนาพุทธเจริญรุ่งเรือง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, หลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการ

* Received 3 November 2020; Revised 15 December 2020; Accepted 7 January 2021

Abstract

The objectives of the research were 1) to study Sappurisdhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative in Na Klang District, Nong Bualamphu Province, 2) to compare behavior of leadership to Sappurisdhamma-based of ecclesiastical authoritative in Na Klang District, Nong Bualamphu Province, 3) to study recommendations on administration of Sappurisdhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative in Na Klang District, Nong Bualamphu Province. This study was a mixed method research. Data were collected using Sampling 196, and in-depth interviews with 5 key informants.

The research results were as follows. 1) Sappurisdhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative in Na Klang District, Nong Bualamphu Province, was found to be overall at a high level. 2) Hypothesis tests were not different. So reject the hypothesis. 3) The development of Sappurisdhamma-based leadership of ecclesiastical authoritative in Na Klang District, Nong Bualamphu Province is the sangha should take the religion survive, especially today is considered a big deal. There is an interference through different religions as to the direction that should be given to Buddhism. If we apply the principle of austerities to the church. Will make temples and Buddhist prosperity.

Keywords: Leadership, Administration, Sappurisdhamma of Ecclesiastical

บทนำ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ในการบริหารงานขององค์กรนั้นผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กรนั้นๆ ทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง ที่จะต้องทำการวางแผน สั่งการ ดูแลและควบคุมให้บุคลากรขององค์กรสามารถปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า ผู้นำจะต้องทำอย่างไรหรือมีวิธีการนำอย่างไร จึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตาม เกิดความผูกพันกับงานแล้ว ทดมความสามารถและพยายามที่จะทำงานสำเร็จด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545)

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (leadership) นั้น เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่

ผู้นำ คือ การเป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความต้องการของคน ซึ่งความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการตัดสินใจ ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคนได้ ก็เปลี่ยนตัวของคนนั้นได้ ผู้นำที่ดีจะช่วยให้คนพัฒนาความต้องการของตน ทั้งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มีความต้องการที่ถูกต้องดีงามและให้หมู่ชนมีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะการพัฒนาความต้องการเป็นการพัฒนาความสุขของคน เพราะความสุข เกิดจากการสนองความต้องการ ถ้าหากเปลี่ยนความต้องการได้ ก็เปลี่ยนวิธีการหาความสุขของเขาได้ด้วย เมื่อทำอะไรตรงกับความต้องการ ก็ทำให้เขาสนใจและมีความสุขคนก็จะร่วมมือทำอย่างเป็นไปเองโดยประสานกลมกลืนและเต็มใจจะหาทางทำให้สำเร็จ จึงพร้อมที่จะทำและทำได้ง่าย แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้นำกระทำการที่ฝืนความต้องการของคน ทั้งสองฝ่ายก็จะไม่มีความสุขและสิ่งที่ทำก็ยากจะสำเร็จ

นักบริหารต้องรู้จักความเด่นและความด้อยของตนเอง การรู้ความเด่นก็เพื่อการทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตน ตามปกตินักบริหารมักมองเห็นความผิดพลาดของลูกน้องได้ง่าย แต่มองข้ามความผิดพลาดของตน ดังพุทธพจน์ว่า “ความผิดพลาดของคนอื่นเห็นได้ง่าย แต่ความผิดพลาดของตนเองนั้นเห็นได้ยาก” เมื่อนักบริหารทำงานผิดพลาดลูกน้อง ไม่กล้าบอกหรือแนะนำ ดังนั้นนักบริหารต้องหัดมองตนและดัดเตือนตนเอง สมดังพุทธพจน์ว่า “อตตนา โจทยตตนา จงเตือนตนด้วยตน” เช่น ถ้านักบริหารสั่งการหลายๆ ครั้งแต่ลูกน้อง ไม่เข้าใจนักบริหารก็อย่าตำหนิลูกน้องว่าโง่เง่า เพราะบางทีเราเองอาจสั่งการไม่ชัดเจนก็เป็นได้ ดังภาษิตอุทานธรรมที่ว่า

“ถ้าพูดไปเขาไม่รู้อย่าว่าเขา   ว่าโง่เง่ามเงอะเซอะหนักหนา
ตัวของเราทำไม่ไมโครธา   ว่าพูดจาให้เขาไม่เข้าใจ”

การที่นักบริหารมองไม่เห็นความผิดพลาดของตนเองนั้นเป็นเรื่องธรรมดา เพราะวันหนึ่ง ๆ ดวงตาของเรามีไว้สำหรับมองด้านนอกมันไม่ได้มองตัวเราเองเวลาคนอื่นทำผิดพลาด เราจะมองเห็นทันที แต่เวลาตัวเราทำผิดพลาดเองกลับมองไม่เห็น ดังนั้น เพื่อสำรวจตนเองนักบริหารต้องหัดมองด้านในคือ เจริญวิปัสสนาเป็นการมองตนในตนเอง วิปัสสนากรรมฐานเน้นเรื่องการเจริญสติ พิจารณากาย เวทนา จิตและธรรมหรือความดีความชั่วในใจของเราเอง” พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงคุณสมบัติของ “ผู้นำ” ดังมีคาถาพุทธศาสนสุภาษิตแสดงได้ว่า “เมื่อฝูงโคควายขามน้ำ ถ้าโคจำฝูงไปคด โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำไปคด ฉันทไฉน หมู่มนุษย์ก็ฉันทนั้น บุคคลผู้ใด ใดรับสมมติให้เป็นใหญ่หากบุคคลผู้นั้นมีความประพฤติไม่เป็นธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็จะประพฤติชั่วเสียหาย แวันแคว้นทั้งหมดก็จะยากเข็ญ หากผู้ปกครองเป็นผู้ไร้ธรรม” “เมื่อฝูงโคควายขามน้ำ ถ้าโคจำฝูงไปตรง โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปตรง ฉันทไฉน หมู่มนุษย์ ก็ฉันทนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ หากบุคคล ผู้นั้นประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็จะพลอยดำเนินตาม ทั้งแวันแคว้นก็จะอยู่เป็นสุข หากผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม”

พุทธพจน์นี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้นำที่มีต่อความอยู่รอด และสวัสดิภาพ เพื่อให้การพัฒนาองค์การและการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลในสังคมมีความยั่งยืน และสันติสุขของสังคมและประเทศชาติ โดยผู้นำจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีหากผู้นำขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว ย่อมทำให้ผู้นั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำ ที่ทำให้ได้รับการยอมรับ ความเชื่อถือตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่างๆ ทั้งในองค์กรและสังคมทั่วไป

การขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ ย่อมทำให้ผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไป ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อหลักการบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอตากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีอยู่ 7 ประการ ได้แก่ ภาวะผู้นำด้านธัมมัญญตา เป็นผู้ที่มีหลักยึดหลักการ ภาวะผู้นำด้านอรรถัญญตา เป็นผู้ที่มีจักผล ภาวะผู้นำด้านอัตตัญญตา เป็นผู้ที่มีจักตนอยู่เสมอ ภาวะผู้นำด้านมัตตัญญตา ที่เป็นผู้ที่มีจักประมาณ รู้จักความพอดี ภาวะผู้นำด้านกาลัญญตา เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำด้านปริสัญญตา เป็นผู้ที่มีจักชุมชน และสังคม และภาวะผู้นำบุคลปโรปริญญตา เป็นผู้ที่มีจักบุคคล เพื่อสามารถนำความรู้เกี่ยวกับภาวะของผู้นำนั้นมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันและเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดคุณสมบัติของผู้นำที่ดีในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอตากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอตากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอตากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอตากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 256 รูป

กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอตากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 150 รูป

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับหน่วยการวัดที่มีประชากรในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น
6. หากพบว่า แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

- 1.1 ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล
- 1.2 ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้ อธิบายภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย
- 1.3 การทดสอบสถิติทดสอบสมมติฐานความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1) ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอหิสิกขา ด้านปริสสิกขา ด้านอัตตสิกขา ด้านอัมมมัตตา บุคคลปิโรปรียุตตา ด้านมัตตัตตัตตา และ ด้านกาลัตตัตตา ตามลำดับ

2) ผลการทดสอบสมมติฐานภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ พระสังฆาธิการควรเอาพระศาสนารอดโดยเฉพาะยุคปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ มีการแทรกแซงผ่านต่างศาสนาเป็นผู้กำหนดทิศทางที่ควรจะเป็นให้ศาสนาพุทธ ถ้าเรานำหลักการปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสสมาใช้ในการคณะสงฆ์ให้มากๆ จะทำให้วัดและศาสนาพุทธเจริญรุ่งเรือง

จากผลการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอัตถัญญา ด้านปริสัญญุตา ด้านอิตตัญญา ด้านธัมมัญญา ปุคคลปโรปรัญญา ด้านมัตตัญญา และ ด้านกาลัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ อรุณช โขพิมพ์ (2556) ได้ ทำการวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านอัตถัญญา ด้านปริสัญญุตา ด้านกาลัญญา ด้านปุคคลปโรปรัญญา ด้านมัตตัญญา ด้านธัมมัญญา และ ด้านอิตตัญญา การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของบุคลากร โดยจำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารควรนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กรการศึกษายิ่งขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตน์ สุขอินทร์, 2554) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 (2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม 7 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการเป็นผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 170 รูป ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับและแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .9784 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ผลการศึกษาวิจัย ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย สรุปได้คือ ด้านปริสัญญุตตา ด้านอัตตัญญุตตา ด้านอรรถัญญุตตา ด้านบุคคลปโรปริญญุตตา ด้านธัมมัญญุตตา ด้านมัตตัญญุตตา และด้านกาลัญญุตตา การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี ตามหลักสัปปุริสธรรม โดยรวมปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมด กล่าวคือ พรธรรมาตำแหน่ง การศึกษานักธรรม การศึกษาบาลี ประสบการณ์การปฏิบัติงาน แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี คือ พระสังฆาธิการควรนำหลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม จะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดอุทัยธานี เกิดเอกภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ให้พระสังฆาธิการมีลักษณะเป็นมิตรภาพกับทุกคน เป็นผู้ที่สามารถเข้าใกล้กันได้

1.2 ให้พระสังฆาธิการมีความเชื่อมั่นและให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่

1.3 ให้พระสังฆาธิการตั้งเป้าหมายที่ท้าทายสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชา เน้นความสำคัญไปที่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติเรียกร้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ

2.2 ควรมุ่งเน้นการเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานทางการคณะสงฆ์ให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อปฏิบัติตนและสร้างศรัทธาให้แก่พุทธบริษัททั้ง 4

2.3 ควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการร่วมแก้ไขปัญหาย่างเต็มความสามารถ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้หลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาวะของพระสังฆาธิการ เช่น กุศลกรรมบถ 10 สาราณียธรรม พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เจ้ามีหลักในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

3.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

3.3 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในองค์กร หน่วยงาน ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ภายใต้โครงการ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เพื่อจะได้พิจารณาผลสัมฤทธิ์ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2545). การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์ห้องค้การศึกษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พิสุทธ์.

อรนุช ไชพิมพ์. (2556). ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปบุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. ใน ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตน์ สุขอินทร์). (2554). การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปบุริสธรรม 7. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู*
APPLICATION OF THE PATH OF ACCOMPLISHMENT (IDDHIPADA)
WITH ADMINISTRATION OF SUBDISTRICT CHIEFS AND VILLAGE
HEADMEN IN NAKLANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE

พระมหาวันเพ็ญ สารโท (ทุมชะ)

Phramaha Wanpen Sarato (Thumsa)

ภาสกร ดอกจันทร์

Pasakorn Dokchan

พระนิทัศน์ ธีรปญโญ

Phra Nithus Thirapanyo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Email: phawanpen@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางในการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ดำเนินการวิจัยแบบผสม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในเขต อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 398 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมทุกด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การทดสอบสมมติฐานด้านเพศ ด้านอายุ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนด้านระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้, แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน 3) แนวทางการพัฒนา คือ การนำ

---

* Received 6 November 2021; Revised 14 December 2021; Accepted 8 February 2022

หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู และหน่วยงานอื่นๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ : หลักอิทธิบาท 4, การปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

The objectives of the research were were 1) to the study implementation of the Iddhipada principle (Four Bases of Success) to administration of Tambon chiefs and village headmen, Na Klang District, Nongbua Lamphu Province, 2) to compare implementation of the Iddhipada principle (Four Bases of Success) to administration of Tambon chiefs and village headmen, Na Klang district, Nongbua Lamphu Province, classified by gender, age, educational level, occupation and income, 3) to study obstacles and problems of implementation of the Iddhipada Principle (Four Bases of Success) to the administration of Tambon chiefs and village headmen, Na Klang district, Nongbua Lamphu Province, and 4) to study recommendations and problem solutions of implementation of the Iddhipada principle (Four Bases of Success) to the administration of Tambon chiefs and village headmen, Na Klang District, Nongbua Lamphu Province. This study was a mixed method research. Data were collected using Sampling 398, questionnaires and in-depth interviews with 5 key informants.

The research results were as follows. 1) Implementation of the Iddhipada principle to the administration of Tambon chiefs and village headmen, Na Klang district, NongbuaLamphu province, was found to be overall at a high level in all aspects. 2) Hypothesis tests genders, age not different, so reject the hypothesis. The part educational levels, occupations, levels of income different, so accept the hypothesis. 3) The recommendations of people on implementation of the Iddhipada principle to the administration of Tambon chiefs and village headmen, Na Klang district, NongbuaLamphu province, and other agencies high performance.

Keywords : Iddhipada; Administration, Chiefs and Village Headmen

บทนำ

การปกครองของประเทศไทย นับตั้งแต่อดีตเริ่มจากการก่อตั้งราชอาณาจักรสยาม ขึ้นมา จนถึงปัจจุบัน สิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกันนั้น คือ ระบบการเมืองการปกครอง โดยแต่เดิมนั้น การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งมีองค์พระมหากษัตริย์เป็นผู้อำนาจอสูงสุดในประเทศ โดยมีการแจกจ่ายพระราชอำนาจไปยังข้าราชการของพระองค์ต่อ ๆ กันไปตามลำดับ และบุคลากรที่นับเป็นข้าราชการที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดก็คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จนกระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้มีพระวิริยอุตสาหะรวบรวมหัวเมืองต่างๆ ซึ่งมีเจ้าเมืองปกครองเรียกว่า “ระบบกินเมือง” เข้ามารวมอำนาจไว้ที่พระองค์ เป็นรูปแบบที่เรียกว่า “การรวมอำนาจการปกครอง” (Centralization) และถือเป็น รัฐชาติ (Nation State) (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, 2552)

จะเห็นได้ว่า การใช้อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในบางกรณีเป็นการใช้อำนาจที่ได้รับแบ่งมาจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค ในฐานะนักปกครองอย่างเต็มที่ แต่อีกด้าน หากพิจารณาจะเห็นได้ว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านก็ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนการปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ สถานภาพกำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงอยู่ในลักษณะของ “ข้าราชการ” แต่ถือเป็นข้าราชการพิเศษของรัฐ คือ “กึ่งข้าราชการการเมืองและกึ่งข้าราชการประจำ” ที่กล่าวเช่นนี้ เป็นเพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องที่คล้ายคลึงกับสมาชิกสภาในระดับต่างๆ แต่อีกด้าน ก็มีความเป็นข้าราชการประจำเนื่องจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นในระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาค อันหมายถึง กระทรวงมหาดไทย ถือว่าทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของรัฐระดับล่างที่รัฐส่งไปดูแลประชาชน

อำนาจหน้าที่และบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบัน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ ซึ่งหากเปรียบเทียบ ย่อมเปรียบได้ว่า หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านมิได้แตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากนัก เมื่อวิเคราะห์ย้อนกลับไปแล้วจะเห็นว่า อำนาจของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มิได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด นับแต่ พ.ศ. 2457 มาจนปัจจุบัน แต่กลับทวีมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งเหตุปัจจัยดังนี้ ก็เนื่องมาจากกฎหมายที่เปิดช่องให้กับกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล และสภาตำบล เป็นต้น จึงนับเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง การทำงานและบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีสถานะซ้ำซ้อนกันอยู่ในบุคลากรคนเดียว

เมื่อพิจารณาตามเหตุผลข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีหน้าที่ในการปกครองหมู่บ้านอันเป็นหน่วยการปกครองแบบกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำหลักอิทธิบาทประกอบด้วย หลักธรรม 4 ประการถือเป็นคำสอนที่เน้นให้การปฏิบัติงานอยู่บนฐานแห่งความสำเร็จตามประสงค์ เป็นหลักคำสอนที่เน้นความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ความหมายอีกนัยหนึ่งของ หลักอิทธิบาท 4 คือคุณธรรม

ให้ถึงความสำเร็จ, คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย 3) จิตตะ ความคิดมุ่งมั่น คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจตรา หาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้นมีการวางแผน วัตถุประสงค์ คิดค้น วิธีแก้ไขปรับปรุง หากนำคำสอนของหลักอริยบท 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงานก็จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

จากสภาพดังกล่าว บทบาทหน้าที่ในการนำหลักอริยบท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงาน ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู คือแรงจูงใจให้ผู้วิจัยทำการศึกษการปกครองบริหารงานตามหลักอริยบท 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลที่มุ่งหมายได้แก่ ด้านฉันทะ ความพอใจ เพื่อส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้มีการวางแผนงาน ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป ด้านวิริยะ ความเพียร เพื่อส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้มีการดำเนินงานตามแผนงาน ด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอย ด้านจิตตะ ความคิดมุ่งไปเพื่อส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้มีการตรวจสอบแผนงานเอาจิตฝึกใช้ในการดำเนินงานที่ได้วางไว้ ไม่ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง เพื่อส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านหมั่นพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจตรา หาเหตุผล และตรวจสอบ ข้อที่ยังหย่อนในการบริหารงานที่รับผิดชอบ มีการวางแผน วัตถุประสงค์ และคิดค้นวิธีการแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดของงานอย่างสม่ำเสมอ การศึกษาแนวทางการใช้อริยบท 4 มาประยุกต์ใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษการนำหลักอริยบท 4 ไปใช้ในการปกครองการบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักอริยบท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการนำหลักอริยบท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ แนวทางในการนำหลักอริยบท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับหน่วยการวัดที่มีประชากรในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .980

6. หากพบว่า แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

7.1.1 ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

7.1.2 ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

7.1.3 การทดสอบสถิติทดสอบสมมติฐานความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

7.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1) การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมทุกด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จากมากไปหาน้อยดังนี้ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านวิมังสา และด้านจิตตะ ตามลำดับ

2) ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการต่อพฤติกรรมการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

3) ข้อเสนอแนะและแนวทางในการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู กำนันผู้ใหญ่บ้านควรบริหารงานโดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์และบูรณาการกับนโยบายของกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและนำมาซึ่งประโยชน์สุขของคนในชุมชน อันนำไปสู่ความต้องการพัฒนาที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง“การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายและประกอบแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

การเปรียบเทียบการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมทุกด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านวิมังสา และด้านจิตตะซึ่งสอดคล้องกับพระยุพธุมิ ฌมมธโร (สังชาติ) (พระยุพธุมิ ฌมมธโร (สังชาติ), 2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหัตถ์ 4 ตามความคิดเห็นของประชาชน : กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหัตถ์ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านอีกทั้งยังสอดคล้องกับวิชญาภา เมธีวรฉัตร (วิชญาภา เมธีวรฉัตร, 2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า บุคลากรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำนันผู้ใหญ่บ้านควรบริหารงานโดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์และบูรณาการกับนโยบายของกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และนำมาซึ่งประโยชน์สุขของคนในชุมชน

1.2 ควรส่งเสริมให้ประชาชนในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีส่วนร่วมในการปกครองบริหารงาน สร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นๆ เพื่อให้เกิดความรักและหวงแหน อันนำไปสู่ความต้องการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3 เปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เสนอความต้องการและปัญหาในชุมชน ร่วมแสดงความคิดเห็นวิจารณ์การปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรนำปัญหา อุปสรรคที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น

2.2 ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 กำนันผู้ใหญ่บ้านควรให้ความสำคัญและนำหลักอิทธิบาท 4 และหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการปกครองบริหารงานของสายปกครองกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสังคม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

3.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการปกครองบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภออื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความสอดคล้องกันในการปกครองบริหารงาน เพื่อให้เกิดความก้าวหน้ามาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3.3 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้อธรรมอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในการปกครองบริหารงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

3.4 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้กว้างมากขึ้น เช่น การสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความเป็นจริงที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2552). การศึกษากรอบแนวคิดแบบรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่และการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีต่อการปฏิรูประบบราชการของไทย. เข้าถึงได้จาก <http://www.ballchanchai.com/?cid=311360>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดหนองบัวลำภู ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.16 ธันวาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th/55.htm>

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระยุทธิภูมิ ธมฺมธโร (สังขาคี). (2553). การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตามความคิดเห็นของประชาชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วน

ตำบล ในอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิชญาภา เมธีวรฉัตร. (2554). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษา
โรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University) เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300-350 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตาม

รูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล

เป็นหนึ่งในเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิศ ไสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เขียวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร./ ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนธุรกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ สิริสิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัศร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตวรรษ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้ที่เว็บไซต์ของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปิที ได้ที่ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : ketsada.iadp@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปิที

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปิที หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลัทธิฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปิที

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ครบเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

_____

_____

_____

_____

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

[illegible]

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ ..... พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ..... และการนำผลการวิจัยไปใช้ ..... รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....